

ERDÉLYI GAZDA

ÁLTALÁNOS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG:

Kolozsvárt, belközép-utca 11. szám,
hová a lap szellemi részét illető küldemények czimzendők.
Kéziratok nem küldetnek vissza.
Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt.
Az erdélyi gazdasági egylet tagjai ingyen kapják.

KIADÓHIVATAL:

Kolozsvárt, belközép-utca 11. szám,
Ide küldendők a hirdetések, mindennemű mellékletek, előfizetések és hirdetési pénzek,
valamint a reclamatiók.
Hirdetések a legolcsóbb árszabály szerint vétetnek fel.

TARTALOM.

Erdélyrészi tizenegyedik tenyészállatkiallítás.

Előleg nyújtás heremagra.

Heremag eladásának közvetítése.

Körütekintés Sz. P.

Aratástól — cséplésig. Nagy Kálmán.

A tojás magtermékenyítéséről. Grubicy Gézya.

Kormányintézkedés.

Valamennyi közigazgatási előadónak — Takarmánykiviteli tilalom.

Irodalom.

A M. T. Akadémia „Közigazdasági és statisztikai Evkönyve.” — Knorr Alajos „Önügyvéd”-je.

Vegyesek.

Rosz és zab vétel a cs. és kir. hadtest részére. — Állatbiztosítás. — Állást keres. — Gazdatiszti állást keres. — Értesítés! — Hamisított magyar borok. — Montpellieri szőlészeti kongresszus. — Takarmány kiviteli tilalom Németországban. — Lathyrus sylvestris tenyésztése.

Fiaczi értesítő.

ERDÉLYRÉSZI TIZENEGYEDIK TENYÉSZ- ÁLLATKIALLÍTÁS

— használati lóvásárral és díjazással összekötve —
Kolozsvárt, 1893. augusztus hó 31., szeptember 1, 2 és
3-án a sétaterén

— a nagyméltóságú földmivelésügyi m. kir. miniszterium támogatásával —
rendezi

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET
ÁLLATKIALLÍTÁSI ÉS ÁLLATTENYÉSZ-
TÉSI SZAKOSZTÁLYA.

6935 frank arany és 1735 forint,
és a használati lovak díjazására 2050
frk. összesen 6047 forint jutalomdíj van
kitűzve.

Előleg nyújtás heremagra.

Most, hogy a heremag-kötések ideje bekövetkezett és külföldi szenálók bár jelentékeny arajánlataikkal a heremag termelő gazdákat meglepik és terményét lekötik; az erdélyi gazdasági egylet heremag tisztító raktára már most segítségére kíván jönni a gazdaközönségnek

az által, hogy heremag termésére, a kívánat szerint, azonnal előleget ad.

Az előleg a magnak hagyott lóhere növény holdja után, ha legalább 150 kiló tiszta mag termés reméltetik 20 (Husz) forintban van megállapítva; a luczerna után ugyanilyen feltétel mellett 15 (Tizenöt) forintban holdanként.

A mag ezen előleg nyújtása, után is a termelő tulajdona marad, de ezzel szemben kötelezi magát, hogy aranka mentessé tisztítás végett okvetlenül beküldi az erdélyi gazdasági egylet heremag tisztító raktárába Kolozsvárra.

A mag beküldése alkalmával az előleg, kívánatra, kiegészítetik a mag készlet fele értékéig, melyet a tulajdonos a mag értékesítése után tartozik visszafizetni.

A magot saját maga a tulajdonos adhatja el, de ezzel a raktárt is megbizhatja.

Alkalma nyílik ez által minden termelőnek a legelőnyösebb áron értékesíthetni heremag terményét.

Megkeresések alatti czimen Kolozsvárra belközép utca 11. sz. a. intézendők.

„Az Erdélyi Gazdasági Egylet heremag tisztító raktára.”

Heremag eladásának közvetítése.

Azon heremag termelőknek, a kik termésüket már most okvetlenül értékesíteni akarják, az eladást készséggel közvetíti, a lehető legjobb áron, az „Erdélyi Gazda” szerkesztősége.

Körütekintés.

(Takarmány kiviteli tilalom. — Olcsó marha árak. — A nyugoti marha tüdővése és a magyar marha térfoglalása. — Szarvasmarhák eladásának közvetítése lapunk által. — Egy újabb gazdasági vállalat.)

Még mindég beható tárgyalás anyagául szolgál a takarmány kiviteli tilalom a lapok-

nak. A bevégzett tény után is pro et contra tárgyalják ezt és úgy szeretik feltüntetni, mintha a tilalom Ausztria befolyása alatt jött volna létre azért, hogy a tilalom folytán saját takarmány szükségletét Magyarországból a külföldi verseny kizárásával, tehát olcsóbb áron fedezhesse.

Lett légyen bárkié az eszme, mi a tényben, hogy e tilalom létrejött, Magyarország állattenyésztésének olyan biztosítékát látjuk, a minő veszélyesnek tartottuk volna ez évben a takarmány szabad kivitelt.

Végre be kell látnunk, hogy a tájékozatlan és az üzerek kapzsiságának legkönnyebben áldozatul eső kis gazdának a kormány segítségére kell hogy jöjjön, mert ha az nem segíti, mástól ugyan hasztalan vár segítyt; az állam alkotó elem legjelentékenyebb részét és osztályát tevő kis gazdák közönségének érdekeit is védelmezni pedig talán még sem tartozik az utolsó kormány feladatok közé.

A nagy gazda az igaz, hogy könnyebben meg tudja védeni a saját érdekeit, ha magára van is hagyatva, mindazon által mi úgy vélekedünk, hogy nem kicsinylendő feladat az sem, még kevésbé tarthatjuk gyámkodásnak, ha a kormány ezekre is kiterjeszti figyelmét és megfelelő intézkedéssel megátolja, hogy ezek is — habár részben — válságos helyzetbe jussanak.

Alkalmunk volt a takarmány kiviteli tilamat illetőleg hazarészünk legtekintélyesebb birtokosai és gazdáival eszmét cserélni és azt a tapasztalatot szereztük, hogy a tilalom itt általános helyeslésnek örvend. Már pedig mi ebben a kérdésben a gazdaközönség véleményének mégis csak nagyobb jelentőséget tulajdonítunk, mint a nyereszkeskedő üzerek ujság czikkeinek.

Azon véleményre, hogy a tilalom Ausztria befolyására jött létre csak anynyi a mondani valónk, hogy mindazok a kiknek eladható takarmány készletük van egyelőre ne adjanak el másnak takarmányt, mint szükségben lévő magyar gazdatársaiknak, mert mi a földmivelési minister ama kijelentésének őszinteségében, hogy a tilamat Ausztriától teljesen függetlenül megszüntetheti, egy perczig sem kételkedünk, valamint abban sem, hogy mihelyt ezt azon magyar gazda-

Elsőrendű

műtrágyák.

Egeresi gipsz-, műtrágya- és vegyi termékek gyár (Kramer J.)

Ajánlja: párolt csontliszt, szuperfoszfát, Thomas salak, egeresi trágyafősz, chilisalétrom és egyéb különleges műtrágyatermékeit szavatolt tartalom mellett. — Talajajalások díjmentesen eszközöltetnek. — Mindennemű felvilágosítással és részletes árjegyzékkel szivesen szolgál a gyár központi irodája, Budapest, V. Dorottya-utca 9. sz. a. 10 (32—52)

a hová a levelek és rondelések intézendők.

Szuperfoszfát.
Párolt
csontliszt.

helyeinek megválasztása és előkészítése. A megválasztáshoz nem sok szó fér, mert mindenki igyekszik adott viszonyai között a legjobb helyet választani. A mely tudniillik lehetőleg vízszintes, vagy ha kissé lejtős is, de nem güdrös, sem nem teknő alakú, hol a becsurgó esővíz megállhat.

Az előkészítésre gazdáink jó része nem sok gondot fordít. A kimért kazal helyet kerekén körül daraszolják, hogy a kazalozásnál a kazal szélein lepergő magot megmentsek. De már többre nem terjed ki figyelmük. Ha a hordásnál ajánlatos a ponyvák használata, nyíval indokoltabb a kazalfenék oly módon előkészítése, hogy a kazal fenékre lepergő, nagymennyiségű magot összegyűjthessük. A lepergő mag nem marad a kazal ágyul használt szalmában. Egy kicsit megrázogatva ezt a szalmát, mind a kazal földjén gyűl össze. Ha a föld füves vagy egyébként van oly állapotban, hogy arról a mag nem seperhető össze, pár forint értékünk veszett el.

Ha egy pár hétig áll csépletlenül a kazalunk, tanácsos azt, úgy mint a répa kupaczkónál szokás, vízlevezető árokkal venni körül. Nem kárba veszett tulságos gondoskodás, kivált azt tekintve, hogy alig kerül egy kis munkába. Bármily vastag szalma ágyat teszünk is kazalunk alá, ha eső alkalmával a víz körül vagy alatt össze gyűl bár mily kis időre, az az ágyul használt éves szalma mohou fogja a vizet felszívni és az alsó kévékig felvezetni.

Ezek mind kicsinyes gondoskodásoknak tűnnek fel, főleg mivel a legszorgosabb munka idejére esnek. De ezekkel a kicsinyes gondoskodásokkal itt is, ott is annyi értéket mentünk meg, hogy a rá fordított munka költséget meghaladja. Ha a ráfordított fáradságot és költséget fizeti csak vissza a megmentett érték, akkor is kötelességünk volt megmenteni.

Huzamoson is legtöbbit a magelszorással bajlódtam eddig, de nem tartom kicsinylendő kérdésnek. A dolog természete szerint épen a legsúlyosabb, legszebb és így a legértékesebb magok peregnek ki. És a gabona érettsége, szárazsága szerint meglehetősen menyiségben. Kísérletet soha sem tehettem. De a priori számítva, ezenkívül gyakran megfigyelve és szemmel becsülve meg, hogy a behordás kezdetétől a kévéből míg a cséplőgépre jut mennyi mag pereghet el, 2—6% tehető a gabona állapota szerint.

Ha ezen kétes adatott elfogadjuk számításunk alapjául és átlag 4% teszünk, van pedig 2000 buzakeresztünk jó termés idején 1000 hl. szemterméssel, ebből megmentünk 4%-ot = 40 hl. nem nevezhetjük kicsinyes gondoskodásoknak. Mert a 40 hl. buza ára mindazokat a költségeket sokszorosan vissza fizeti.

(Folyt. köv.)

Nagy Kálmán.

A tojás magtermékenyítéséről.

A tojást kitojja a tyuk, a tojások a tyuk alá rakatnak, a termékeny tojásokból kikel a csibe, a terméketlen tojás pedig marad a mint volt, vagy megzárul.

Az ilyen terméketlen tojásokat, melyek a tyuk alatt megmaradnak, s melyeket a tyuk alatt már ülése nyolczad napján biztosan felismerhetünk, nem szoktuk háztartásunkban felhasználni, (csak az élelmes paraszt asszonyok adják el nekünk boldog budapestieknek, hogy lágyra főzve megegyük reggeli theánk mellé,) hanem baromfiaink táplálására keményre főzzük meg.

Senki sem törődik azzal, senki sem kutatja azt, hogy miként termékenyül meg a tojás, pedig hátha ennek nincs is valami gyakorlati haszna, de még is érdekes tudni azt élettani szempontból.

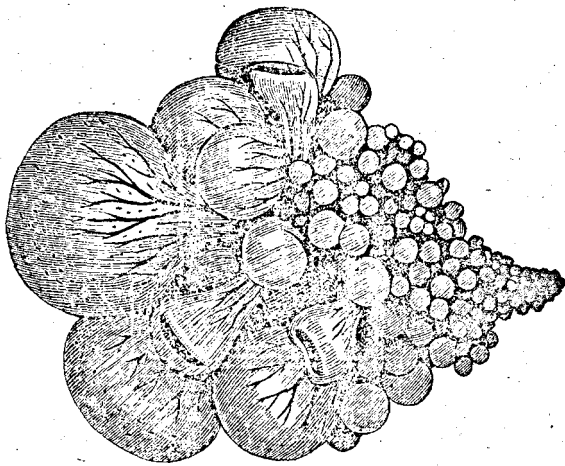
Megkísértem tehát én a megtermékenyítés folyamatát leírni, és egy pár megjegyzést a tojásra

kozakázni, de előre is kimondom, miszerint félek, hogy olvasóim unalmára leszek, és ezért ünnepélyesen felkérem szerkesztő kedves barátom és öcsém uramat, hogy ha úgy találja akkor ezen soraimat ne a nyomdába küldje, hanem papirkosarába, mely minden szerkesztőnek cikktemetkezési helye, temesse el.)*

Nos hát. — Azt mondják, hogy a jérce csirkének mikor a tojásból kibunnék, már megvan a petefészke, és ezen a petefészken megvan már azon hatszáz tojáscsira, melyet a tyuk egész életében ki fog tojni, — a tojó képesség fokozása pedig csak annyiban áll, hogy a tyukot arra kényszerítsük, hogy ezen hatszáz csirából leendő tojást mentől előbb kitojja.

Hogy vajjon hatszáz-e ezen tojás csirák száma, hogy vajjon egyszerre meg van-e, vagy ezek a jérce életében tovább is képződnek? azt hagyjuk nyílt kérdésnek. Elég az ahhoz, hogy egy-egy tyuk mintegy 600 tojást toj ki négy éves koráig, és a mit ezen koron túl tojik, az már nem ér fel azon takarmány értékével, mit az ilyenkor tojt tojások megérnek.

Az itt közlött ábrában mutatom meg a kifejlődött tyuk petefészket.

Ebből láthatjuk, hogy a petefészken az egyes tojáscsirák kifejlődnek, megnönek, és mikor megérnek, akkor a petefészektől elválnak, és egyenként a tojás vezető csatornába siklanak.

És itt történik a megtermékenyítés folyamata.

A kakas mikor tapossa a tyukot, a tyuk tojásvezető csatornáját a termékenyítő anyaggal kibéleli, mely termékenyítő anyag életképességét több napokig megtartja. Ezért tapossa a kakas oly gyakran a tyukot, hogy annak tojás vezető csatornáját folyton ellássa termékenyítő anyaggal, még pedig bőven.

Midőn ugyan is a csirából kifejlődött tojás-sárgája megérett, a tojásvezető csatornába siklik, a tojásvezető csatorna eleje ki lévén bélelve a termékenyítő anyaggal, a tojás sárgájának azon pontja, mely a termékenyítés felvételére van hivatva, a csatornában való forgása közben, a termékenyítő anyaggal érintkezik és megtermékenyül.

Innen azután lejjebb siklik a tojás sárgája, a tojás vezető csatorna azon részébe, mely a tojás fehérjét szolgáltatja a tojás sárgájára. Ezen tojás fehérje a tojásvezető csatorna bizonyos mirigyekben képződik, kiválik és körülveszi a tojás sárgáját.

Mikor a tojás sárgáját, annak fehérje körülvette, a tojás fehérjével ellátott tojás-sárgája a tojásvezető csatornán újra alább siklik, és itt veszi fel a tojás meszes kemény héját. Ha ez többé-kevésbé ráragadott, kész a tojás kitojására,

*) Kár volna érte.

Szerk.

és a tyuk a tojást kitojja, öröm hangokat adván a tojás láttára.

És kész a mertermékenyített tojás.

A kettős székű tojások úgy keletkeznek, hogy a petefészkekről egyszerre két tojás-sárgája válik le, és jut be a csatornába, hol mind a két széklet a fehérje és a tojás kemény héja körülveszi. Ezen tojások ugyan szép nagyok, de a tenyésztésre nem alkalmasok, mert ha a sárgájok meg is van termékenyítve, miután mind a két sárgán megindul az élet, az egyik embrió a másikat megfuszítja, a megfulladott pedig a másik élő embriót rohadós gázaival. Az mese beszéd, hogy a kettős székű tojásokból szörny csirkék kelnek ki. Megtörténik azonban, hogy mind a két sárgájában kifejlődik az élet, és innen magyarázható, hogy néha egy csirkével többet találunk a fészekben, mint a hány tojást tettünk a tyuk alá.

Néha a tyukok kemény héj nélküli tojásokat tojnak. Ennek oka, hogy a tyuk nem talál vagy nem kap elég meszes anyagokat táplálékul, melyből a tojás kemény héját képező meszes anyagot előállíthatná. Ily esetben a tyukot meszes anyagokkal kell ellátni, mint apróra összetört kemény tojás héjával vagy meszes faltörmellekkel. Ha más az oka, akkor beteg a tojás vezető csatorna, és akkor, ha gyógyítani akarjuk, állatorvost hívunk, de legjobb levágni és megenni. Levesnek az ilyen tyuk husa nagyon jó, és nem kell ettől a betegségtől félni.

Mit mondjak a kettős kemény héjú tojásokról, melyek szintén előfordulnak?

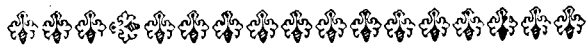
Ezek úgy képződnek, hogy a már kemény héjjal ellátott tojás a tojásvezető csatornában valami erőművi befolyás következtében visszatolatik, s midőn ismét visszakerül a tojásvezető csatorna azon részébe, melyben a tojás fehérje és a tojás kemény héja képződik, ezen alkotrészek ismét rá rakodnak, t. i. a tojás fehérje, és ez után a tojás kemény héja.

A tojás tápértékét mellőzve, és itt nem unalmaskodván a tojás vegyi alkotrészei elősorolásával, sem annak kiírásával, hogy hány burok borítja a tojást, sem pedig a tojásnak az iparban való felhasználásáról nem akarok szólni, hiszen ez utóbbit eléggé ismerik az erdélyrészi s különösen a Kolozsvár vidéki tenyésztők, kik ipari célokra annyi tojást exportálnak, csak egy csodás hatását a tojásnak akarom felemlíteni.

Ugyan is a tojás keményre főtt sárgájából tojás olajat sajtolnak; ezen tojás olajnak az a csudulatos tulajdonsága van, hogy az őszülni kezdődő emberi haját az őszülésben megakadályozza, és a hajnak természetes színét visszaadja.

Igaz-e? nem tudom; én is őszülni kezdek, de a tojás olajat nem próbáltam meg, mert az ember egészsége és jóléte nem attól függ, hogy ősz-e vagy sem, hanem, hogy hogy érzi magát.

Grubicy Géza.

Kormányintézkedések.

Valamennyi közigazdasági előadónak. Közigazdasági szempontból rendkívül fontos és szükséges, hogy a kalászosok terméseredménye mielőbb kideríttessék és közzététessék. Ennek keresztülvitele céljából múlt évi július hó 20-án 38.994. sz. a. kelt leiratom kapcsán fölkérem a tisztelt közigazdasági előadó urat, hogy az álta-

Az első szegedi cs. és kir. szabadalmazott
Műtrágyagyár Részvénytársaság

ajánlja a nagy érd. gazda közönség figyelmébe saját gyártmányu és szavatolt növényi-tápanyag tartalmu

phosphor
 nitrogén
 kali

műtrágyáit

nemkülönben szabadalmát képező

külföldi legességeit

mindennemű gazdasági növényekre.

(4-10)

Árjegyzéket és a műtrágyák alkalmazására vonatkozó
 vezérfontalat bárkinek készséggel küld

az igazgatóság.

LEGJOBB MINŐSÉGŰ

tarlórépa-magot, őszi borsót,
 mustárt és biborherét

ajánl

MAUTHNER ÖDÖN

magkereskedése

BUDAPESTEN,

Andrássy-ut 23. sz.

6 (32-52)

Szabadalmazott új találmányu
 kettős működésű

VIKTORIA

termény rosta

mely a bpesti m. k. József műegyetem gép-
 kisérlati állomásán ujabban rendezett nyilvános
 próba alkalmával ajánlati bírálattal lett kitün-
 tetve, mely

Zajtalan könnyű járással tisztít, választ és osz-
 tályoz ugy durva garmadát, valamint egyéb terményt
 és fű magvakat 60 frtól 130 frtig 8 nagyságban gyár-
 tatik. — Tizenöt kiállítási első rangu érmekkel lett
 kitüntetve. — Mintegy 500 drb. van már forgalomba.

Árjegyzék és bizonylatokkal szolgál bérmentve

LESZIH MIKSA

gazdasági gépgyára és gépraktára Miskolczon. (5-10)